

La població

Avui som més de 8.000 milions de persones al planeta, però no estem repartits de qualsevol manera: una part molt petita del territori concentra la majoria d'habitants, mentre que continents sencers s'estan buidant. Mentre l'Àfrica creix a un ritme accelerat, Europa envelleix i la població de molts pobles catalans ja no es recupera. En aquesta unitat aprendràs a llegir el món a través dels seus indicadors demogràfics, a interpretar piràmides de població, a entendre per què a Europa naixen pocs nens i, sobretot, a veure com Catalunya — amb gairebé 8 milions d'habitants i un dels percentatges d'immigració més alts d'Europa — n'és un cas viu: una població que creix gràcies als nouvinguts mentre el camp es despobla.

OBJECTIUS D'APRENTATGE

- Calcular i interpretar els indicadors demogràfics bàsics.
- Explicar la transició demogràfica i les seves etapes.
- Llegir i analitzar piràmides de població.
- Comparar la dinàmica de països rics i pobres.
- Identificar els reptes de l'envelliment a Europa.
- Analitzar la situació demogràfica de Catalunya.
- Reconèixer els desequilibris territorials i la despoblació rural.

ÍNDEX

1. Com es distribueix la població al món?
2. Quins indicadors fem servir per estudiar la població?
3. La transició demogràfica
4. On creix més la població avui?
5. Com s'estructura la població?
6. Les piràmides de població
7. Europa: una població que envelleix
8. Catalunya: una població que creix amb tensions

9. Recursos, territori i població: el repte demogràfic

10. Idees clau per recordar

Com es distribueix la població al món?

El planeta té al voltant de **149 milions de km² de terra emergida**, però la població no s'hi reparteix uniformement: el **90% dels humans vivim a menys del 10% del territori**. Per mesurar-ho, fem servir un indicador senzill: la **densitat de població**.

FIG. 10.01.1 — DENSITAT DE POBLACIÓ MUNDIAL · 2023 (HAB/KM²)

DADA Densitat de població per país (hab/km²). Bangla Desh, Corea del Sud, Taiwan, Holanda, el Líban i petits estats com Bahrain o Malta superen els 300 hab/km². Gran part d'Austràlia, Canadà, Sàhara i Sibèria estan per sota de 10.
Font: Banc Mundial · ONU 2023.

La densitat de població

La **densitat** relaciona els habitants d'un territori amb la seva superfície en quilòmetres quadrats:

Densitat = nombre d'habitants / superfície (km²)

Es classifica així:

- **Alta:** més de 100 hab./km² (Bèlgica, Països Baixos, l'Índia).

- **Mitjana:** entre 50 i 100 hab./km² (Catalunya supera els 240 hab./km², però el Pallars Jussà no arriba als 8).
- **Baixa:** entre 10 i 50 hab./km² (Estats Units, Suècia, l'Argentina).
- **Molt baixa:** menys de 10 hab./km² (Mongòlia, Austràlia, Canadà, gran part de Sibèria).

Compte: la densitat per país amaga grans diferències internes. **Bangla Desh** té una densitat enorme — més d'**1.300 hab./km²** — concentrada a la plana del Ganges; el **Canadà**, en canvi, té una densitat baixíssima però el 80% de la població viu a només 100 km de la frontera amb els Estats Units.

Per què la gent viu on viu

La distribució irregular s'explica per la combinació de tres tipus de factors:

- **Factors físics:** climes temperats, presència d'aigua dolça, sòls fèrtils i recursos naturals atrauen població. Els **deserts** (Sàhara, Atacama, Gobi), les **selves equatorials**, les **regions polars** (Sibèria, l'Antàrtida) i les **altes muntanyes** (interior de l'Himàlaia, els Andes) la repel·leixen.
- **Factors humans:** la població s'agrupa on hi ha **treball, riquesa i estabilitat política**. Els grans focus econòmics — la costa est dels Estats Units, la conca del Rin a Europa, el Japó, el delta del Riu de les Perles a la Xina — concentren milions de persones.
- **Factors històrics:** les **civilitzacions agrícoles antigues** (Mesopotàmia, la vall de l'Indus, la Xina del Huang He, l'Egipte del Nil) van crear nuclis poblats que avui continuen sent dels més densos del món.

Les grans àrees poblades del planeta

Tres macroregions concentren la major part de la humanitat:

- **Àsia oriental i meridional:** la Xina, l'Índia, Indonèsia, Bangla Desh, el Pakistan i el Japó. Hi viuen prop de **4.300 milions de persones**, més de la meitat del planeta.
- **Europa:** amb **745 milions d'habitants**, és una de les regions més denses, especialment l'eix que va de Manchester a Milà passant per Brussel·les, els Països Baixos, el Ruhr alemany i Suïssa.
- **Amèrica:** la costa nord-est dels Estats Units (de Boston a Washington), Mèxic central, la regió de São Paulo i la pampa argentina concentren la població d'un continent globalment poc dens.

Les **zones poc poblades** (menys d'1 hab./km²) ocupen, en canvi, l'interior de Sibèria, el Sàhara, l'Amazònia, l'interior d'Austràlia, la Patagònia i les zones polars.

Quins indicadors fem servir per estudiar la població?

La **demografia** és la ciència que estudia les poblacions humanes a partir de dades. Aquestes dades — les que publiquen institucions com l'**Idescat** català, l'**Eurostat** europeu o el **Banc Mundial** — serveixen per planificar escoles, hospitals i pensions. Sense saber-les llegir, és impossible fer política pública seriosa.

Aquests són els **set indicadors** que t'has d'aprendre a reconèixer.

1. La natalitat

Mesura **quants nens neixen cada any** en un territori. Es calcula amb la **taxa bruta de natalitat (TBN)**:

$$\text{TBN} = (\text{naixements} / \text{població total}) \times 1.000$$

S'expressa en **tant per mil (‰)**. La mitjana mundial és d'uns **17‰**. Per situar-ho:

- **Níger**: més del **43‰**.
- **Catalunya**: per sota del **7‰**.

2. La fecunditat

Mesura el **nombre mitjà de fills per dona** al llarg de la seva vida fèrtil (15-49 anys). Es calcula amb la **taxa de fecunditat (TF)**:

$$\text{TF} = (\text{fills nascuts} / \text{dones en edat fèrtil}) \times 1.000$$

El **llindar clau és 2,1 fills per dona**: per sota d'aquest valor, una societat **no garanteix el relleu generacional** i, sense immigració, comença a perdre habitants.

Comparativa global actual:

- **Mitjana mundial (2024)**: 2,3 fills per dona, i baixa cada any.
- **Catalunya**: 1,2 fills per dona — molt per sota del relleu.
- **Corea del Sud**: 0,72 — el rècord mundial a la baixa.
- **Níger**: gairebé 7 fills per dona.

3. La mortalitat

La **taxa bruta de mortalitat (TBM)** mesura quantes persones moren cada any per cada mil habitants:

$$\text{TBM} = (\text{defuncions} / \text{població total}) \times 1.000$$

La mitjana mundial és d'uns **8%**. Però compte amb la lectura: **Alemanya** té una mortalitat *més alta* (12%) que el **Senegal** (5%), no perquè s'hi visqui pitjor, sinó perquè la població alemanya és **molt més envellida**. Una taxa alta no sempre vol dir un país pobre — pot voler dir un país madur.

4. La mortalitat infantil

Mesura quants nens **moren abans del primer any de vida**. És un dels millors termòmetres del desenvolupament d'un país: l'accés a hospitals, pediatres, vacunes i sanejament hi té un impacte directe.

- **Catalunya**: inferior al **3%**.
- **Sierra Leone, Afganistan**: supera el **50%**.

5. L'esperança de vida

És el **nombre mitjà d'anys** que viurà una persona si es mantenen les condicions actuals. Estat al món:

- **Mitjana mundial**: 73 anys.
- **Països rics**: 80-83 anys. Suïssa, el Japó, Catalunya i Itàlia figuren entre els líders mundials.
- **Països més pobres**: 60-65 anys, sobretot a l'Àfrica subsahariana.
- **Diferència de gènere**: les dones viuen, de mitjana, **5-7 anys més** que els homes a tot el món.

6. El creixement natural (o vegetatiu)

És la **diferència entre naixements i defuncions** en un any:

Creixement natural = naixements ? defuncions

Si surt **positiu**, la població creix per si sola. Si surt **negatiu**, perd habitants encara que ningú no marxi del país. **Catalunya té creixement natural negatiu des del 2017**: el 2022 hi van morir prop de **30.000 persones més** de les que hi van néixer.

7. El creixement real

Suma al creixement natural el **saldo migratori** (immigrants ? emigrants):

Creixement real = creixement natural + saldo migratori

És el que realment fa pujar o baixar el padró d'un municipi. **Catalunya creix avui només per la immigració**: si tanquéssim fronteres, la població començaria a disminuir.

La transició demogràfica

Cap a finals del segle XVIII, alguna cosa va canviar a Europa: la mortalitat va començar a baixar primer i, dècades més tard, també la natalitat. Aquest pas — d'una societat amb molts nens i moltes morts a una societat amb pocs nens i poques morts — l'anomenem **transició demogràfica**, i és un dels canvis més importants de la història de la humanitat.

FIG. 10.04.1 — FECUNDITAT MUNDIAL · FILLS PER DONA · 1950–2024

12345 2,1 1950198020002024

DADA La fecunditat mundial s'ha reduït a la meitat en 70 anys: de 5 fills/dona el 1950 a 2,25 el 2024. La línia discontinua marca el llindar de relleu generacional (2,1). Font: Banc Mundial · ONU WPP.

Règim demogràfic antic

Fins a finals del segle XVIII, gairebé totes les societats vivien sota aquest règim: **natalitat altíssima** (entre 35 i 45‰), però **mortalitat altíssima també**, especialment infantil. **1 de cada 4 nens** moria abans dels 5 anys. Periòdicament, **fams, epidèmies** (la pesta negra del 1347-1351 va matar un terç dels europeus) i **guerres** arrasaven la població. Resultat: el creixement era pràcticament nul al llarg dels segles.

Transició demogràfica

A partir del 1750-1800, primer al Regne Unit i després a la resta d'Europa, la **Revolució Industrial**, la **millora de l'alimentació** (patata, blat de moro vingut d'Amèrica), els **avenços mèdics** (vacunes, antisèptics) i la **millor higiene** (clavegueram, aigua corrent) van fer baixar la mortalitat. Però la natalitat, per costum cultural, va trigar dècades a baixar. Resultat: durant gairebé un segle, naixien molts nens i en morien pocs. La població europea va explotar.

Aquesta fase és el que vivien els països europeus al segle XIX, i és el que estan vivint avui molts països africans i asiàtics.

Règim demogràfic modern

Cap al final del segle XX, els països rics van entrar en una etapa nova: **natalitat baixa i mortalitat baixa**, amb un creixement gairebé nul i, en alguns casos, **negatiu**. Les causes són ben conegudes:

- La **incorporació de la dona al mercat laboral** i a l'educació superior.
- El **retard en l'edat del primer fill** (a Catalunya, una mare té el primer fill als 32 anys de mitjana).
- El **cost econòmic de criar fills** en societats urbanes (habitatge, escoles, extraescolars).
- L'**accés a anticonceptius**.

- El canvi en els **valors**: el projecte de vida personal pesa més que la pressió familiar tradicional.

Tots els països de la UE estan en aquesta fase. Cap supera els 2,1 fills per dona necessaris per al relleu.

On creix més la població avui?

El planeta sumarà **2.000 milions de persones més** entre el 2025 i el 2080, segons l'ONU, però aquest creixement no es repartirà igual. Mentre Àfrica gairebé duplicarà la seva població, Europa en perdrà.

Països amb creixement alt

Es concentren a l'**Àfrica subsahariana** i, en menor mesura, al sud d'Àsia i a parts d'Amèrica Central. Comparteixen:

- **Natalitat alta**: superior al 30‰. Tenen poblacions molt joves (al Níger, més del 50% té menys de 15 anys).
- **Mortalitat infantil alta**, però baixant gràcies als avenços sanitaris.
- **Esperança de vida**: en augment, encara per sota dels 65 anys.
- **Creixement natural** superior al 2% anual: doblen la població cada 35 anys.

L'ONU calcula que **Nigèria** serà el tercer país més poblat del món el 2050, per davant dels Estats Units. La **República Democràtica del Congo** superarà els 200 milions d'habitants. Aquesta pressió demogràfica és el motor de moltes migracions actuals i obliga a invertir massivament en escoles, hospitals i ocupació.

Països amb creixement baix o negatiu

Coincideixen amb els **països rics** i alguns d'**emergents** (Xina, Corea del Sud, Tailàndia).

Característiques:

- **Natalitat baixa**: per sota del 10‰.
- **Fecunditat** molt per sota del relleu generacional. Corea del Sud té el rècord mundial: **0,72 fills per dona**.
- **Esperança de vida**: superior als 80 anys.
- **Envelliment**: més del 20% de la població supera els 65 anys.
- **Creixement natural**: pròxim a zero o negatiu. Es manté gràcies a la immigració.

Una comparativa: Níger i Itàlia

Per veure-ho clar, fixa't en aquesta taula amb dades del 2023:

Indicador	Níger	Itàlia
Natalitat	43,6‰	6,6‰
Fecunditat	6,7 fills/dona	1,3 fills/dona
Mortalitat infantil	45,6‰	2,6‰
Esperança de vida	61,6 anys	82,9 anys
Població de més de 65 anys	2,6%	23,6%
Creixement natural	+2,5%	?0,1%

Dos països separats per pocs km de Mediterrani però amb realitats demogràfiques oposades. Aquesta diferència és el motor de molts dels fluxos migratoris cap a Europa.

Com s'estructura la població?

Una població no és una massa uniforme. Els demògrafs la classifiquen per **edat**, per **sexe** i per **activitat econòmica**. Aquestes tres mirades determinen com s'organitza la vida col·lectiva.

Per edat

S'agrupa en tres grans franges:

- **Joves** (0-14 anys): la “base” de la població. Necessiten escoles, sanitat infantil i un sistema que els prepari per al futur.
- **Adults** (15-64 anys): la població en edat de treballar. És qui sosté el sistema productiu, paga impostos i cuida dels altres dos grups.
- **Gent gran** (+65 anys): la població jubilada. Demanda creixent de pensions, sanitat i cures.

L'equilibri entre aquests tres grups marca el que es coneix com a **raó de dependència**: quants joves i grans depenen de cada 100 adults productius. Quan aquesta raó puja, la pressió sobre l'estat del benestar augmenta.

Per sexe

De cada **100 nenes** en neixen al voltant de **105 nens** — és la **raó de masculinitat** al naixement. Però amb el pas dels anys, com que les dones tenen una mortalitat més baixa, l'equilibri s'inverteix: en edat avançada hi ha sempre **més dones que homes**. Així, en el grup de més de 80 anys, la proporció és aproximadament d'**una dona i mitja per cada home**.

Hi ha excepcions importants: a la Xina i l'Índia, la preferència cultural pels nens i, en el cas xinès, l'antiga política del fill únic, han deixat un excedent de més de **70 milions d'homes** sense possibilitat de formar parella, amb conseqüències socials greus (tràfic de dones, augment de la

violència sexual).

Per activitat econòmica

La **població activa** són les persones en edat de treballar (16 a 65 anys, normalment) que *poden i volen* treballar. Es divideixen en:

- **Ocupades:** tenen una feina remunerada.
- **A l'atur:** cerquen feina però no en troben.

La **població inactiva** inclou estudiants, pensionistes, persones amb discapacitat permanent o dedicades exclusivament a tasques no remunerades (cura de fills, gent gran, llar).

La distribució per **sectors econòmics** mostra el grau de desenvolupament d'un país. A Catalunya el 2024:

- Sector **primari** (agricultura, ramaderia, pesca): al voltant del **2%**.
- Sector **secundari** (indústria i construcció): aproximadament un **20%**.
- Sector **terciari** (serveis): el **78% restant**.

En països com el **Burundi** o l'**Etiòpia**, en canvi, el sector primari ocupa més del 60% dels treballadors. Al **Singapur** o **Luxemburg**, el terciari frega el 90%.

Les piràmides de població

Si volguéssim resumir tota la història demogràfica d'un país en un sol gràfic, agafaríem una **piràmide de població**. És un gràfic de **barres horitzontals** que mostra, per a cada grup d'edat (interval de 5 anys), quants **homes** hi ha (a l'esquerra) i quantes **dones** (a la dreta). En forma de mirall.

FIG. 10.07.1 — PIRÀMIDE DE POBLACIÓ · CAT · 2024 (MILERS)

HOMES
85+6513080–848913075–7912515870–7416719865–6919922060–64244261
55–5929129750–5433232645–4935434340–4436035435–3932232130–3429029025–29250
24620–2421520415–1921520310–142202075–91951840–4169159 HOMES4.102
TOTAL8.333
DONES4.231

DADA Forma d'urna: base estreta i màxima al tronc (35-50 anys). Reflecteix una població envellida amb fecunditat baixa des de fa dècades. Font: Idescat — Estimacions de població 2024.

Com es llegeix

- **Eix vertical:** edats agrupades en grups de 5 anys, de 0-4 a la base fins a 100+ al cim.

- **Eixos horitzontals:** població per sexe (homes esquerra, dones dreta), en valor absolut o en percentatge.
- Tres zones: **base** (joves), **tronc** (adults) i **cim** (gent gran).

La forma de la piràmide ho diu pràcticament tot: si la base és ampla, neixen molts nens; si el cim s'eixampla, la societat envelleix; si hi ha entrades o sortides estranyes en una franja concreta, hi va passar alguna cosa (una guerra, una crisi, un baby boom).

Tres tipus principals

- **Piràmide progressiva** (forma de triangle): pròpia de països amb molts naixements i molta mortalitat. Base molt ampla, cim molt estret. **Níger, Etiòpia, l'Afganistan** en són exemples.
- **Piràmide estacionària** (forma de campana): natalitat i mortalitat moderades. Es manté la base però comença a engruixir-se el tronc. Països com **l'Argentina, el Brasil o el Marroc** hi tendeixen.
- **Piràmide regressiva** (forma d'urna o de bombeta invertida): base més estreta que el tronc i un cim ample. Característica dels països rics envellits: **Itàlia, Alemanya, el Japó, Catalunya**. Reflecteix natalitat baixíssima i esperança de vida llarga.

Llegir piràmides és com llegir radiografies: amb pràctica, en una sola imatge veus la salut demogràfica d'un país.

Europa: una població que envelleix

Europa va passar de **180 milions d'habitants el 1800** a **600 milions el 1960**, gràcies a la transició demogràfica i a una llarga etapa de creixement. Però des de fa unes dècades, el motor s'ha aturat: la natalitat baixa, l'esperança de vida puja, i la **població europea està envellint** a un ritme sense precedents.

FIG. 10.08.1 — FECUNDITAT EUROPEA · FILLS PER DONA · 2023

2,1 RELLEU França 1.79 Romania 1.61 Hongria 1.55 Irlanda 1.54 Bèlgica 1.53 Holanda 1.49 Mitjana UE 1.46 Suècia 1.45 Alemanya 1.45 Portugal 1.44 Grècia 1.32 Itàlia 1.20 Polònia 1.16 Espanya 1.12 Catalunya 1.10 0.00 0.51 0.01 0.52 0

DADA De França (1,79) a Catalunya (1,10), tota Europa està molt per sota del llindar de relleu (2,1). Catalunya marca un mínim històric, per sota fins i tot d'Espanya. Font: Eurostat (TPS00199) · Idescat.

Les xifres clau

- La UE té avui uns **448 milions d'habitants**.
- La **fecunditat mitjana europea** és d'**1,5 fills per dona**, lluny dels 2,1 necessaris.
- El primer fill arriba als **30,1 anys** de mitjana; a Catalunya, Itàlia, Grècia i Irlanda passa dels 32.

- L'**esperança de vida** a la UE supera els **81 anys**; lidera Suïssa, seguida d'Espanya i Itàlia.
- Més del **20%** de la població europea té més de 65 anys; el 2050 serà el **30%**.
- La projecció de l'ONU és que Europa **perdi 60 milions d'habitants** entre el 2025 i el 2100 si no canvia la tendència.

Les conseqüències de l'envelliment

L'envelliment és, en bona part, una **bona notícia**: vol dir que vivim molts més anys que els nostres avis i que la sanitat funciona. Però també és un **repte enorme**:

- **Sostenibilitat de les pensions.** El model actual es basa que els treballadors paguen les pensions dels jubilats. Si cada cop hi ha menys treballadors per cada jubilat, el sistema trontolla. Avui a la UE hi ha **3 treballadors per cada jubilat**; el 2050 en seran **només 2**.
- **Demanda creixent de cures.** La **quarta edat** (més de 80 anys) creix ràpidament. Les residències, l'atenció domiciliària i les cures pal·liatives requereixen molts més treballadors qualificats.
- **Sanitat:** la població gran consumeix més serveis sanitaris. Catalunya gasta avui més del **40%** del seu pressupost en salut.
- **Innovació i dinamisme.** Algunes recerques apunten que les societats joves són més emprenedores i innovadores; però altres argumenten que l'experiència i la formació de les societats madures també són un actiu. No hi ha resposta definitiva.

Com s'hi respon?

Cap país europeu ha trobat una **solució miracle** per fer pujar la natalitat. França hi gasta més del 4% del PIB en ajudes a la família i ha aconseguit una fecunditat lleugerament més alta (1,8). Hongria ofereix préstecs a parelles joves i hipoteques perdonables si tenen tres fills. Cap d'aquestes polítiques ha invertit la tendència de fons.

La majoria de països opten per una combinació: **polítiques familiars** (escoles bressol gratuïtes, permisos de paternitat ampliat, ajudes al lloguer per a famílies joves), **retard de l'edat de jubilació** i, sobretot, **immigració**. Sense els migrants que arriben cada any, l'estat del benestar europeu seria insostenible. Però la immigració és, alhora, un dels temes més polaritzats de la política europea actual: l'augment de partits d'**extrema dreta** (FN-RN a França, AfD a Alemanya, FdI a Itàlia, Vox o Aliança Catalana al nostre context) ha convertit la política demogràfica en un camp de batalla ideològic.

Catalunya: una població que creix amb tensions

Catalunya té al voltant de **8 milions d'habitants** el 2024 — la xifra més alta de la història. Però aquest creixement amaga dinàmiques contradictòries: la població autòctona disminueix, la immigració hi suma centenars de milers de persones, i el territori es buida i s'omple alhora.

FIG. 10.08.2 — POBLACIÓ DE CATALUNYA · MILIONS · 1900–2024

ONADA INTERIOR · 1950–1975 INMIG. INTERNACIONAL 123456789 1,97 M 8,01 M 2024
1900 1920 1940 1960 1980 2000 2024

DADA Catalunya ha quadruplicat la seva població en 124 anys: de 1,97 M (1900) a 8,01 M (2024). Les bandes vermelles destaquen les dues grans onades migratòries que expliquen bona part del creixement: l'**onada interior** (1950-1975, des d'Andalusia, Extremadura i Múrcia) i la **immigració internacional** (a partir del 2000). Font: Idescat — Sèries històriques de població.

Una població que ja no es reproduïx per si mateixa

Les xifres clau:

- **Natalitat** (2023): **6,9‰**, una de les més baixes del món.
- **Fecunditat**: **1,2 fills per dona** (1,1 entre les autòctones; 1,5 entre les nascudes a l'estranger).
- **Edat mitjana al primer fill**: 32,2 anys.
- **Mortalitat**: 9,1‰, en augment per l'envelliment.
- **Creixement vegetatiu**: **negatiu** des del 2017. El 2022 van morir prop de 30.000 persones més de les que van néixer.
- **Esperança de vida**: 84 anys (87 dones, 81 homes), entre les més altes del món.
- El **20% de la població** ja té més de 65 anys.

Catalunya, doncs, ha entrat de ple al règim demogràfic modern: gent que viu molts anys, fills que arriben tard i en poca quantitat, i una població que no creixeria sense l'arribada de gent de fora.

El paper decisiu de la immigració

El **2024**, més d'**1,5 milions de persones** nascudes a l'estranger viuen a Catalunya — al voltant del **19% de la població total**, una de les xifres més altes d'Europa. Sense aquest contingent, la població catalana ja hauria començat a reduir-se. La immigració:

- **Rejoveneix** la població: els migrants solen tenir entre 25 i 45 anys, l'edat productiva.
- **Sosté** sectors clau: agricultura, construcció, hostaleria, atenció a la gent gran.
- **Genera** més naixements: la fecunditat de les dones nascudes a l'estranger és superior a la de les autòctones.
- **Cotitza i paga impostos**: contribueix a sostenir les pensions i l'estat del benestar.

Però aquest mateix flux genera **tensions reals** que cal posar damunt la taula sense ingenuïtat: pressió sobre l'**habitatge** en barris ja densos, **concentració escolar** amb diferències grans entre escola pública i concertada, **reptes lingüístics** per al català en sectors on no s'usa, i un **debat polític** creixent sobre el ritme i les condicions de l'arribada. Negar-ho no ajuda a resoldre-ho; demonitzar-ho, tampoc.

Un creixement molt desigual al territori

Mentre l'àrea metropolitana de Barcelona creix i frega els **5,5 milions d'habitants**, comarques com el **Pallars Sobirà**, l'**Alta Ribagorça**, la **Terra Alta** o el **Priorat** tenen densitats inferiors als 10 hab./km² i continuen perdent població. La densitat de l'àrea urbana de Barcelona arriba a punts de més de **50.000 hab./km²**, dels més alts d'Europa; pocs km enllà, hi ha pobles que no superen els 50 habitants i que veuen com es tanca la botiga, l'escola o el dispensari mèdic.

Recursos, territori i població: el repte demogràfic

Tres processos paral·lels marquen el present demogràfic:

- La població mundial encara **creix**, però cada cop més concentrada a Àfrica i sud d'Àsia.
- Els països rics **envelleixen** i depenen de la immigració.
- El territori **s'urbanitza**: el 1950, només el **30%** de la humanitat vivia en ciutats; avui ho fa el **57%** i el 2050 ho farà el **68%**.

Aquests tres processos creen tensions evidents sobre els recursos naturals (aigua, sòl, energia) i sobre l'organització del territori.

L'èxode rural i el "país buit"

A tot Europa, durant la segona meitat del segle XX, **milions de persones** van marxar del camp a la ciutat. A Catalunya, més d'**1,5 milions de persones** van arribar entre 1950 i 1975 a les fàbriques del cinturó industrial barceloní. El resultat: ciutats que esclataven, pobles que s'apagaven.

Avui, el **50% dels municipis catalans** tenen menys de 1.000 habitants i molts viuen en risc de desaparèixer. El fenomen té dos costats:

- **Costos**: serveis bàsics que tanquen (escoles, dispensaris, transport, comerç de proximitat), pèrdua de patrimoni cultural i agrícola, envelliment extrem (a alguns pobles del Pallars més del 40% dels veïns supera els 65 anys).
- **Oportunitats**: el **teletreball** arran de la pandèmia ha portat un cert **retorn rural** de famílies joves; s'estan recuperant masies, oficines de coworking en pobles, projectes d'agricultura ecològica i turisme rural sostenible. La **Terra Alta** o la **Garrotxa** guanyen veïns nous, encara que sigui lentament.

La concentració urbana: avantatges i desavantatges

Viure a la ciutat té **avantatges clars**: més oportunitats laborals, millor accés a sanitat especialitzada, més diversitat cultural, més serveis, transferència de coneixement. Per això la gent jove hi va. Però també té **costos creixents**: pisos cars, aire més contaminat, soroll, soledat (paradoxalment, hi ha més gent que se sent sola en una metròpoli que en un poble petit), trànsit i

pèrdua de qualitat de vida.

El **preu del lloguer** a Barcelona ha crescut més del **50%** des del 2014. Per a un jove que cobra el salari mitjà, accedir a un habitatge digne és cada cop més difícil. La pressió immobiliària ha empès part de la població cap al **Vallès Occidental**, el **Maresme** o el **Baix Llobregat**, fet que ha generat dinàmiques noves de creixement perifèric.

Migracions forçades pel clima

El **canvi climàtic** ja és una de les causes principals de moviments forçats al món. Sequeres prolongades al Sahel, ciclons devastadors a Bangla Desh, pujada del nivell del mar als atols del Pacífic, desertització a parts d'Àfrica i del sud d'Europa: cada any, segons l'**Internal Displacement Monitoring Centre**, més de **30 milions de persones** es desplacen a causa de desastres ambientals. Els **refugiats climàtics** seran un dels grans reptes del segle XXI, i els països del nord — Europa entre ells — hauran de decidir com hi responen.

Què s'hi pot fer?

El repte demogràfic no té solucions ràpides ni fàcils. La majoria d'experts i administracions assenyalen quatre vies que cal combinar:

- **Polítiques familiars** potents: escoles bressol gratuïtes, conciliació real, ajudes a la criança i a l'habitatge per a famílies joves.
- **Retorn al camp**: portar serveis bàsics i internet de qualitat als pobles, fomentar el teletreball, donar suport a l'agricultura local.
- **Política migratòria ordenada**: rebre la població necessària per sostenir el sistema productiu i les pensions, però amb mitjans reals d'integració (habitatge, escola, llengua, treball).
- **Adaptació al canvi climàtic**: planificar les ciutats i els recursos per a un planeta amb més calor, més sequera i més migracions forçades.

Cap d'aquestes vies és senzilla; totes són imprescindibles. Una bona política demogràfica no és la que promet impossibles, sinó la que reconeix la complexitat del problema i hi posa recursos.

Idees clau per recordar

Si abans de tancar la unitat hagués de quedar-te amb els set conceptes essencials, serien aquests:

- La **densitat de població** mesura habitants/km². La distribució mundial és molt desigual: el 90% de la humanitat viu a menys del 10% de la superfície, concentrada sobretot a Àsia i Europa.
- Els **indicadors demogràfics bàsics** són la natalitat, la fecunditat (clau: **2,1 fills/dona** per al relleu generacional), la mortalitat (especialment la infantil) i l'esperança de vida.

- La **transició demogràfica** explica el pas d'una societat de molts nens i moltes morts a una societat de pocs nens i poques morts. Els països rics ja hi han passat; els més pobres encara hi són.
- El món s'està **polaritzant demogràficament**: l'Àfrica subsahariana creix amb força, mentre Europa, el Japó o Corea del Sud envelleixen i tendeixen a reduir-se.
- Les **piràmides de població** resumeixen la història demogràfica d'un país. La progressiva (triangle) és típica de països joves; l'estacionària (campana) de països en transició; la regressiva (urna) de països envellits.
- **Catalunya** és un cas modern: 8 milions d'habitants, 1,2 fills/dona, creixement vegetatiu negatiu des del 2017, esperança de vida de 84 anys i una immigració del 19% que sosté el creixement i alhora genera tensions reals (habitatge, escola, llengua, política).
- El **repte demogràfic** combina envelliment, despoblament rural i concentració urbana. Demana polítiques familiars, immigració ordenada, retorn al camp i adaptació al canvi climàtic. No hi ha solucions simples.